7.11.06.

2045-0065/016

MINISTERE DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT PAR EXTENSION COMME MONUMENT CERTAINES PARTIES DE L'IMMEUBLE SIS GRAND-PLACE, 16 A BRUXELLES.

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, notamment les articles 22 et 23;

Vu l'arrêté royal du 19 avril 1977 classant les façades et les toitures des immeubles riverains de la Grand-Place à Bruxelles, dont l'immeuble dit "Le Moulin à vent", n°16 ;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 20 septembre 2001 entamant la procédure d'extension de classement comme monument à certaines parties intérieures de l'immeuble sis Grand-Place, 16 à Bruxelles ;

Vu l'avis favorable du collège des bourgmestre et échevins de la ville de Bruxelles émis le 28 février 2002 ;

Considérant, que dans son courrier du 27 mars 2002, le propriétaire a demandé qu'une nouvelle visite des lieux permette de confirmer la description jointe à l'arrêté entamant la procédure de classement;

MINISTERIE VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT UITBREIDING VAN DE BESCHERMING ALS MONUMENT MET BEPAALDE DELEN VAN HET GEBOUW GELEGEN GROTE MARKT 16 TE BRUSSEL.

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid op artikelen 22 en 23;

Gelet op het koninklijk besluit van 19 april 1977 houdende rangschikking van de gevels en de bedakingen van de gebouwen grenzend aan de Grote Plaats te Brussel, waaronder het gebouw "De Windmolen", n°16;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 20 september 2001 houdende instelling van de procedure tot uitbreiding van de bescherming als monument met bepaalde delen van het gebouw gelegen Grote Markt 16 te Brussel;

Gelet op het gunstig advies van het college van burgmeester en schepenen van de stad Brussel uitgebracht op 28 februari 2002;

Overwegende dat de eigenaars in zijn brief van 27 maart 2002 een nieuw plaatsbezoek vraagt zodoende dat de beschrijving toegevoegd in bijlage van het besluit houdende instelling van de procedure tot bescherming kan worden bevestigd;

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE · COMMISSION COMMUNAUTAIRE FRANÇAISE · CHANCELLERIE

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING · GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE · KANSELARIJ

Considérant que cette requête , rencontrée lors d'une visite effectuée en date du 5 septembre 2002 ne remet pas en cause l'opportunité du classement ;

Vu l'avis de la CRMS émis en séance du 21 août 2002 ;

Sur la proposition du Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et du Secrétaire d'Etat chargé des Monuments et Sites,

ARRETE:

Article 1er – Sont classés comme monument les caves, les mitoyens et le mur de fond de parcelle, les planchers et la façade arrière du corps principal de la maison "Le Moulin à Vent" sis Grand-Place, 16 à Bruxelles, connue au cadastre de Bruxelles, 1ère division, section A, 3e feuille, parcelles nº 1204h en raison de leur intérêt historique et esthétique, précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

Art. 2 - La zone de protection relative au monument décrit dans l'article 1er comprend l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi que les parties de parcelles et de voiries reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 3 - Les conditions particulières de conservation sont les suivantes:

1. En cas de travaux, le maître d'ouvrage est tenu de prendre, au préalable, toutes les mesures nécessaires à la bonne conservation, au respect et à la mise en valeur de toutes les parties protégées;

2. La conservation des façades implique le

Overwegende dat die verzoek, volbracht is tijdens het plaatsbezoek van 5 september 2002, de opportuniteit van de bescherming niet in het gedrang brengt;

Gelet op het advies van de KCML, uitgebracht tijdens haar zitting van 21 augustus 2002;

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en van de Staatssecretaris belast met Monumenten en Landschappen,

BESLUIT:

Artikel 1 – Worden beschermd als monument met de kelderverdieping, de gemene muren en de muur achteraan op het perceel alsook met de plankenvloer en met de achtergevel van het hoofdgebouw van het pand van het huis "De Windmolen" gelegen Grote Markt 16 te Brussel, bekend ten kadaster te Brussel, 1ste afdeling, sectie A, 3de blad, percelen nr. 1204h wegens hun historische en esthetische waarde, zoals nader bepaald in bijlage I van dit besluit.

Art. 2 – De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 vermelde monument omvat het geheel van de percelen en de wegen, alsook de gedeelten van de percelen en de wegen opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op het plan in bijlage II van dit besluit.

Art. 3- De bijzondere behoudsvoorwaarden zijn de volgende :

1- bij werken aan het gebouw dient de bouwheer alle voorafgaandelijke voorzorgsmaatregelen te treffen voor de goede bewaring, het respect en het in waarde brengen van alle beschermde delen;

2- de bewaring van de gevels houdt in het

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE · COLLÈGE RÉUNI DE LA COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE · CHANCELLERIE

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING · VERENIGD COLLEGE VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE · KANSELARIJ

maintien des niveaux qui correspondent à leur typologie;

3. la protection des planchers implique la conservation de leurs éléments constitutifs, à savoir : les poutres maîtresses, les solives, ainsi que les gîtes, ais ou planches portant un éventuel recouvrement de sol;

4. Aucune structure portante nouvelle ne peut prendre appui sur la structure des caves ou percer cette structure;

5. Aucun ancrage ne peut être prévu dans les mitoyens autre que ceux correspondant à la typologie de l'immeuble;

behoud van de bouwlagen die overeenstemmen met hun typologie;

3- de bescherming van de plankenvloer houdt in de bewaring van hun bestanddelen, dit wil zeggen : de moerbalken, de dwarsbalken of vloerbalken, evenals de vloerplanken of planken die een eventuele vloerbedekking dragen;

4- geen enkele nieuwe draagstructuur mag steunen op de kelderstructuur of deze structuur openbreken;

5- geen andere verankering mag worden voorzien in de gemene muren dan degene die overeen-stemmend met de typologie van het gebouw;

Art. 4 – Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le 07 -11- 2002

Art. 4 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 07 -11- 2002

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

François-Xavier de DONNEA

Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites et du Transport rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

CHANCELLERIE

KANSELARIJ

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT PAR EXTENSION COMME MONUMENT CERTAINES PARTIES DE L'IMMEUBLE SIS GRAND-PLACE, 16 A BRUXELLES.

Réf. Cadastrale : Bruxelles, 1ère division, section A, 3ème feuille, parcelles n°1204h

Description sommaire :

Au lendemain du bombardement de 1695, un ensemble de 7 parcelles fait l'objet d'un projet global approuvé en 1696 : une façade unique a été dessinée par Guillaume De Bruyn. Les travaux sont terminés en 1697, sous le contrôle de l'architecte Pierre Simon. Le découpage des parcelles n'est cependant pas régulier et chacune de ces maisons répond à un plan différent.

Lors des campagnes de restauration de la Grand-Place à la fin du XIXème siècle, l'ensemble des *Ducs de Brabant* fit l'objet d'un projet commun, mené par Pierre-Victor Jamaer de 1881 à 1892. Pour des raisons administratives, la restauration fut cependant exécutée maison par maison. Les travaux se concentrèrent essentiellement sur la restitution des ornements (bustes, balustres, perrons, couronnements...), sur le remplacement des menuiseries et sur des travaux de peinture et de dorure.

1. Parcelle

A l'origine (fin XVIIème siècle), différents volumes sont construits sur la parcelle : corps principal et bâtiment en intérieur d'îlot (sur un niveau), séparés par une cour. Celle-ci a été progressivement couverte et est aujourd'hui bâtie sur plusieurs niveaux. La maison avant est de plan rectangulaire, la cour et le bâtiment arrière adoptent également un plan rectangulaire mais qui est plus étroit. Les maçonneries du bâtiment arrière ont été reprises et la position de sa façade originale n'est pas certaine : d'après les anciens plans parcellaires, elle se situait nettement en retrait par rapport aux murs actuels.

2. Les différents niveaux

Le corps principal se répartit maintenant sur 6 niveaux (sous-sol, rez-de-chaussée, entresol sur l'avant, deux étages et grenier) et il conserve ses anciens mitoyens ainsi qu'une grande partie de la maçonnerie de sa façade arrière.

Le bâtiment en intérieur d'îlot est moins élevé : souterrains, rez-de-chaussée, entresol et étage. Pour ce bâtiment, seuls les mitoyens du sous-sol et du rez-de-chaussée sont anciens : les deux niveaux supérieurs sont plus récents, résultat d'une surélévation de l'annexe primitive. Le mur de fond de parcelle garde cependant une maçonnerie ancienne. Une rénovation importante du *Moulin à Vent* a été effectuée en 1999 par le bureau BOA, afin de faire de l'immeuble un espace d'exposition et de réception.

Les **caves** présentent encore l'ensemble des anciens murs de fondation, qui délimitent deux espaces principaux (sous le corps principal et sous la partie arrière, à savoir sous la cour et sous le bâtiment en intérieur d'îlot) et un petit espace de liaison. Celui-ci relie les deux espaces principaux et prend la forme d'un double passage étroit, lequel est formé de percements qui sont en partie creusés dans les fondations de la façade arrière du corps principal (massif en brique espagnole).

Les souterrains semblent avoir été en partie préservés lors du bombardement de 1695[1]. Sous le corps principal, trois arcs doubleaux renforcent la voûte en berceau longitudinal (brique espagnole) : le premier arc est en brique et les deux autres, probablement antérieurs au bombardement, sont en pierre de taille. Ce type de voûte se retrouve également sous les maisons n° 14 à 19. Au n° 16, un boulet de canon est encastré dans la maçonnerie du mur commun avec le n° 17. La forme de la voûte a, comme c'est le cas au n° 14, été modifiée dans sa première travée. Le sol a été abaissé après 1949. Cette première cave est accessible depuis la Grand-Place (accès original conservé) et depuis l'arrière du corps principal (escalier probablement situé à son emplacement premier, dans le coin arrière gauche - dos tourné à la Grand-Place).

La seconde partie des caves, plus étroite, est placée en biais par rapport à la partie principale. Le niveau du sol semble ne pas avoir été modifié. Un mur ancien, coudé, occupe le centre de cette seconde cave, sans que sa présence ne se justifie aux niveaux hors-sol (pas de fonction de soutènement) : il s'agit probablement d'une structure antérieure au bombardement récupérée lors de la reconstruction. En fond de parcelle, les murs des caves arrières ont été renforcés par du béton. Le mur de fond, sans doute antérieur au bombardement, est érigé en moellons.

Desservant les souterrains jusqu'aux combles, une cage d'escalier a été construite lors de la récente rénovation, hors des volumes originaux, à la jonction entre le corps principal et la partie arrière, du côté du n° 17, Grand-Place.

Au **rez-de-chaussée** du corps principal comme aux étages, les anciens gîtages (poutres et solives apparentes) sont en place : 4 poutres relient les mitoyens à chaque étage (5 poutres au 2ème étage) et leur superposition correspond à l'emplacement des 5 fermes de charpente. La distribution intérieure originelle devait probablement être la suivante : deux pièces et corridor longitudinal avec escalier au fond. Cette première organisation a été modifiée au cours des siècles. Aujourd'hui, lors de la récente rénovation, un corridor latéral a été aménagé, menant à un ascenseur au fond du corps principal. La cage d'escalier cloisonnée jouxte l'ascenseur, contre la façade arrière de la maison. Cet escalier permet d'accéder à l'entresol. La façade arrière est englobée dans les constructions de la cour, mais elle redevient lisible à partir du 1er étage.

Les modifications dans la partie arrière de la parcelle sont nombreuses : façade du bâtiment annexe déplacée et reconstruite, superficie de l'ancienne cour modifiée, diverses cloisons nouvelles. Lors des travaux de 1999, toute la partie arrière a été réorganisée et il n'est plus possible de lire l'emplacement des anciennes divisions. Le mur du fond de la parcelle, en maçonnerie ancienne, est à sa place originelle mais il subsiste des doutes quant à l'organisation intérieure de l'îlot, à l'arrière du n° 16. L'établissement du complexe cinématographique, remplacé par les galeries Agora, a occasionné la perte des informations quant à l'organisation antérieure de cette zone.

Aux **niveaux supérieurs** du corps principal, l'espace est aujourd'hui réparti en une grande salle en façade recoupée sur l'arrière par les circulations et espaces de service. Cette division entre une salle avant et les services à l'arrière reflète globalement l'organisation d'origine. Mais l'escalier qui avait été reconstruit au XXème siècle à son emplacement premier n'a pas été restitué en 1999 (emplacement de l'ascenseur). Outre les anciens gîtages, le conduit de cheminée est conservé à son emplacement (aux deux étages et au grenier). La cour est couverte au niveau du 1er étage.

---

[1] Les souterrains pourraient remonter au XVème siècle. C'est en effet en 1441 que le bâtiment antérieur aux *Ducs de Brabant* est construit (cfr. G.-J. BRAL, *Synthesedocument – Den Wintmolen – Aanvraag Stedebouwkundige vergunning*, sept. 1997 Urba 14G/97).

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
COMMISSION CONSULTATIVE ROYALE

La façade arrière s'organise de la manière suivante : à chaque étage, deux travées de fenêtres surmontées chacune d'un arc de décharge et petite fenêtre à appui en bois, située à mi-hauteur, (à hauteur du repos de l'escalier) indiquant clairement la position de la cage d'escalier originale. Des ancres métalliques en I renforcent la construction. La maçonnerie de cette façade a été reprise à différents endroits à une époque ancienne (au plus tard au XVIIIème siècle), notamment entre le 1er et 2ème étage et entre celui-ci et le grenier.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

Intérêt historique et esthétique :

Depuis 1998, l'ensemble architectural de la Grand-Place de Bruxelles est inscrit sur la Liste du patrimoine mondial de l'UNESCO, une reconnaissance sur le plan international de sa valeur exceptionnelle. Pour permettre une valorisation optimale de ce patrimoine, l'Unesco a recommandé d'étendre la protection légale de la Grand-Place à tous les éléments présentant encore un intérêt historique et esthétique.

En août 1695, le maréchal de Villeroi, chef des armées de Louis XIV, bombarda le centre de Bruxelles. Les bombes et obus incandescents provoquèrent des incendies ravageant la Grand-Place dont il ne resta pratiquement plus rien. Centre géographique et économique de la ville, la Grand-Place devint rapidement le principal enjeu de la vague de reconstruction entamée immédiatement au lendemain du désastre. De cette époque, qui constitue pour Bruxelles un des événements les plus marquants sur le plan historique et urbanistique, l'immeuble n° 16 constitue un témoin privilégié.

En effet, es plans variés qu'adoptent les maisons de cet îlot, derrière une façade unique, témoignent de l'irrégularité du parcellaire ancien et de la division des propriétés. Malgré les diverses transformations, la maison n° 16 présente encore certains volumes et délimitations anciens : souterrains antérieurs au bombardement, corps principal en grande partie préservé, anciennes maçonneries... D'après la lecture des anciennes maçonneries, la typologie originale est claire : corps principal à front de la Grand-Place, cour en intérieur d'îlot et annexe ancienne. L'immeuble présente donc une valeur historique et architecturale réelle.

De plus, comme *Le Moulin à Vent* fait partie des bâtiments constituant les *Ducs de Brabant*, il ajoute à sa valeur intrinsèque une valeur qu'il tire de la notion d'ensemble, en tant que partie d'un tout qui possède une cohérence forte.

Vu pour être annexé à l'arrêté du , 07 -11- 2002

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et des Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

François-Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

CHANCELLERIE

BIJLAGE I BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT UITBREIDING VAN DE BESCHERMING ALS MONUMENT MET BEPAALDE DELEN VAN HET GEBOUW GELEGEN GROTE MARKT 16 TE BRUSSEL.

Kadastrale gegevens: Brussel, 1ste afdeling, sectie A, 3de blad, perceel nr. 1204h

Beknopte beschrijving:

Een jaar na het bombardement van 1695, werd een globaal ontwerp van W. de Bruyn goedgekeurd. Het gaat om een geheel van zeven huizen achter één schermgevel dat zich uitstrekt over zeven percelen. De werken waren in 1697 voltooid, onder toezicht van architect P. Simon. De percelen zijn ongelijk en elk huis is opgetrokken volgens een ander plan.

In het kader van de laat-19de-eeuwse restauratiecampagnes van de Grote Markt werd voor de *Hertogen van Brabant* een gemeenschappelijk restauratieproject uitgewerkt, uitgevoerd door P.-V. Jamaer, van 1881 tot 1892. Om administratieve redenen werd elk huis echter afzonderlijk gerestaureerd. De werken bestonden hoofdzakelijk uit de reconstructie van de ornamenten (bustes, balusters, bordessen, bekroningen,...), het vervangen van het schrijnwerk en schilder- en verguldwerk.

1.Perceel

Oorspronkelijk (late 17de eeuw) telde het perceel verschillende constructies: hoofdgebouw en gebouw aan de binnenkant van het huizenblok (één bouwlaag), gescheiden door een binnenplaats. Deze binnenplaats werd geleidelijk aan over verschillende bouwlagen bebouwd. Het huis vooraan heeft een rechthoekig plan, net zoals de binnenplaats en het achterhuis, maar smaller. Het metselwerk van het achterhuis werd hersteld en de plaats van de oorspronkelijke gevel is niet zeker: volgens de oude perceelplannen bevond deze gevel zich een stuk achter de huidige muren.

2. De verschillende bouwlagen

Het hoofdgebouw is heden over zes bouwlagen verdeeld (kelderverdieping, begane grond, insteekverdieping vooraan, twee verdiepingen en zolder). De oude gemene muren alsook een groot deel van het metselwerk van de achtergevel bleven bewaard.

Het gebouw aan de binnenkant van het huizenblok is minder hoog: kelderverdieping, begane grond, insteekverdieping en verdieping. Enkel de gemene muren van de kelderverdieping en de begane grond zijn nog oud; de bovenste twee bouwlagen zijn van recentere datum en het resultaat van een verhoging van het oorspronkelijke bijgebouw. Het oude metselwerk van de achterste muur bleef evenwel nog bewaard. In 1999 voerde het bureau BOA belangrijke renovatiewerken uit aan *de Windmolen*, om er tentoonstellings- en ontvangstruimten van te maken.

De oude funderingsmuren van de **kelderverdieping** bleven bewaard. Deze muren grenzen twee hoofdruimten (onder het hoofdgebouw en onder het achterste deel, met name onder de binnenplaats en

BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
KANSELARIJ

onder het gebouw aan de binnenkant van het huizenblok) en een kleine verbindingsruimte af. Deze verbindingsruimte ligt tussen de twee hoofdruimten en bestaat uit een smalle dubbele doorgang, die gedeeltelijk uitgespaard is in de funderingen van de achtergevel van het hoofdgebouw (fundering van Spaanse baksteen).

De kelder lijkt het bombardement van 1695 gedeeltelijk te hebben overleefd[2]. Onder het hoofdgebouw ondersteunen drie gordelbogen het langwerpig tongewelf (Spaanse baksteen): de eerste boog is van baksteen, de twee andere, die vermoedelijk van vóór het bombardement dateren, zijn van gehouwen steen. Dit type overwelving komt ook voor onder de huizen nr. 14 tot nr. 19. In nr. 16 zit een kanonskogel in het metselwerk van de gemene muur met nr. 17. De vorm van het gewelf is, net zoals bij nr. 14, gewijzigd in de eerste travee. De vloer werd verlaagd na 1949. Deze eerste kelder is toegankelijk via de Grote Markt (oorspronkelijke ingang bewaard) en de achterzijde van het hoofdgebouw (de ligging van de trap – in de achterste hoek links, met de rug naar de Grote Markt gekeerd – is waarschijnlijk origineel).

Het tweede – smallere – deel van de kelderverdieping, ligt schuin ten opzichte van het hoofdgedeelte. Het vloerniveau lijkt niet gewijzigd te zijn. In het midden van deze tweede kelder bevindt zich een oude, geknikte muur, die geen steunfunctie voor de bovenliggende bouwlagen heeft; wellicht gaat het om een hergebruikte muur die van vóór het bombardement dateert. In het achterste deel van het perceel werden de muren van de achterste kelderruimte met beton verstevigd. De achterste muur, die wellicht van vóór het bombardement dateert, is opgetrokken in breuksteen.

Tijdens de recente renovatiewerken werd een trappenhuis gebouwd die de kelders met de overige bouwlagen – zolderverdieping inclusief – verbindt. Het trappenhuis bevindt zich buiten de oorspronkelijke volumes, op de plaats van de verbinding tussen het hoofdgebouw en het achterste deel, aan de kant van de Grote Markt 17.

Op **de begane grond** en op de verdiepingen bleven de oorspronkelijke balklagen (moer- en kinderbalken zichtbaar) van het hoofdgebouw behouden: vier balken verbinden de gemene muren op elke verdieping (vijf op de tweede verdieping); hun plaats stemt overeen met die van de vijf spanten van het gebinte. Oorspronkelijk bestond de benedenverdieping waarschijnlijk uit twee vertrekken en een langwerpige gang met een trap achteraan. Deze indeling wijzigde in de loop der eeuwen. Tijdens de recente renovatie werd een zijgang gecreëerd, die naar een lift leidt in het achterste deel van het hoofdgebouw. Het door tussenwanden afgescheiden trappenhuis grenst aan de lift, en bevindt zich tegen de achtergevel van het huis. Deze trap geeft toegang tot de insteekverdieping. De achtergevel is geïntegreerd in de gebouwen aan de binnenplaats, maar wordt opnieuw zichtbaar vanaf de eerste verdieping.

Het achterste deel van het perceel heeft tal van wijzigingen ondergaan: de gevel van het bijgebouw werd verplaatst en heropgebouwd, de oppervlakte van de voormalige binnenplaats is veranderd en er zijn verschillende nieuwe tussenwanden gebouwd. Tijdens de werken in 1999 werd het hele achterste deel opnieuw ingedeeld, waardoor de oude indeling onzichtbaar is geworden. De achterste muur van het perceel, met bewaard gebleven oud metselwerk, staat op zijn oorspronkelijk plaats maar over de indeling binnen het huizenblok, achter nr. 16, bestaan twijfels. Door de bouw van galerij Agora, op de plaats van het voormalig bioscoopcomplex, ging informatie over de ruimtelijke verdeling van dit gedeelte verloren.

---

[2] De kelders gaan mogelijk terug tot de 15de eeuw. Het achterhuis van de *Hertogen va Brabant* werd immers in 1441 opgetrokken (cf. G.-J. BRAL, *Synthesedocument – Den Wintmolen – Aanvraag Stedebouwkundige vergunning*, sept. 1997 Urba 14G/97).

KANCELARIJ

De **bovenverdiepingen** van het hoofdgebouw bestaan heden telkens uit een groot vertrek aan de straatkant, met achteraan doorgangen en dienstruimten. Deze indeling weerspiegelt grotendeels de oorspronkelijke organisatie van de ruimte. De trap die in de 20ste eeuw heropgebouwd werd op zijn oorspronkelijke plaats, werd in 1999 evenwel niet gereconstrueerd (heden bevindt zich hier de lift). Behalve de oude balklagen, bleef ook het schoorsteenkanaal op zijn plaats (op beide verdiepingen en de zolder). De binnenplaats is overdekt ter hoogte van de eerste verdieping.

De achtergevel ziet er als volgt uit: iedere verdieping telt twee traveeën met vensters, elk met een bekronende ontlastingsboog en een venstertje met houten lekdrempel halverwege (ter hoogte van de trapbordessen), dat duidelijk aangeeft waar het oorspronkelijke trappenhuis zich bevond. Metalen I-ankers verstevigen de constructie. Het metselwerk van de gevel werd lang geleden op verschillende plaatsen hersteld (ten laatste in de 18de eeuw), meer bepaald tussen de eerste en de tweede en de tweede en de zolderverdieping.

Waarde van het goed volgens de maatstaven vastgesteld in artikel 2, 1° van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed:

Historische en esthetische waarde:

Het architecturaal geheel dat de Grote Markt van Brussel vormt, is sinds 1998 ingeschreven op de Lijst van het Werelderfgoed van de UNESCO, een internationale erkenning van haar uitzonderlijke waarde.

Om dit stuk erfgoed op optimale wijze tot zijn recht te kunnen brengen, heeft de UNESCO aanbevolen de wettelijke vrijwaring van de Grote Markt uit te breiden met alle elementen die nog een historische en esthetische waarde bezitten.

In augustus 1695 bombardeerde maarschalk de Villeroi, bevelhebber van het leger van Lodewijk XIV, het centrum van Brussel. De brandende bommen en kanonskogels veroorzaakten een verwoestende brand op de Grote Markt, die nagenoeg volledig in de as werd gelegd.

De Grote Markt was het geografische en economische centrum van de stad en vormde ook de belangrijkste inzet tijdens de wederopbouw die vlak na de ramp werd aangevat. Het huis op de Grote Markt 16 is een bevoorrechte getuige van deze periode, die voor Brussel één van de markantste historische en stedenbouwkundige gebeurtenissen vormt.

De afwisselende plannen van de huizen in dit huizenblok, die schuilgaan achter één enkele gevel, getuigen van de onregelmatige perceelindeling van toen. Ondanks de diverse verbouwingen, bleven sommige oude volumes en omgrenzingen van het huis op de Grote Markt 16 nog bewaard: kelders die van vóór het bombardement dateren, het grotendeels bewaard gebleven hoofdgebouw, oud metselwerk,... De oorspronkelijke typologie is duidelijk aan de hand van het oude metselwerk: hoofdgebouw aan de Grote Markt, binnenplaats aan de binnenzijde van het huizenblok en oud bijgebouw. Het gebouw bezit dan ook een reële historische en architecturale waarde.

Aangezien *de Windmolen* deel uitmaakt van het geheel de *Hertogen van Brabant*, bezit het naast zijn intrinsieke waarde ook een bijkomende waarde, als deel van een sterk coherent geheel.

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 07 -11- 2002

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

François-Xavier de DONNEA

De Staatssecretaris bij het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS

CHANCELLERIE

KANSELARIJ

ANNEXE II A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT PAR EXTENSION COMME MONUMENT CERTAINES PARTIES DE L'IMMEUBLE SIS GRAND-PLACE 16 A BRUXELLES

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT UITBREIDING VAN DE BESCHERMING ALS MONUMENT MET BEPAALDE DELEN VAN HET GEBOUW GELEGEN GROTE MARKT 16 TE BRUSSEL

DELIMITATION DE LA ZONE DE PROTECTION

AFBAKENING VAN DE VRIJWARINGSZONE

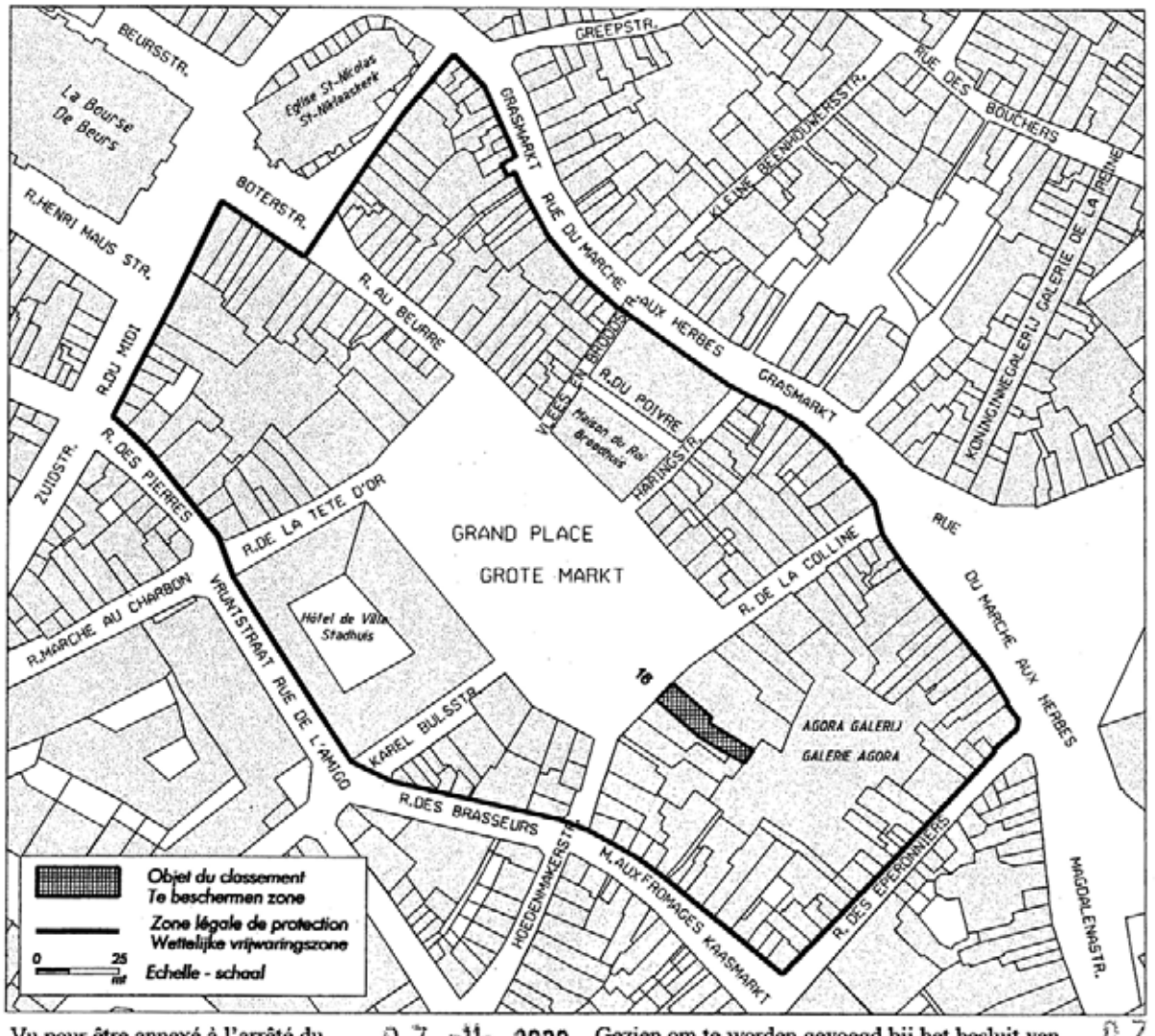

Vu pour être annexé à l'arrêté du 07 -11- 2002

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 07 -11- 2002

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

François-Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS